

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ
POLİS AKADEMİYASI

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrası

“İNZİBATİ MƏSULİYYƏT” FƏNNİ ÜZRƏ

M Ü H A Z İ R Ə

**Mövzu № 9. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalara görə
inzibati məsuliyyət**

Tərtib etdilər: “DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının müəllimi, istifadə olan polis polkovniki **Vaqif Abışov**

“DİO-nun inzibati fəaliyyəti” kafedrasının rəisi, polis polkovniki, h.ü.f.d., dosent **Rafiq Nəcəfquliyev**

Mühazirə kafedranın iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.

Protokol № ____ “ ____ ” _____ 2017-ci il.

Dəyişiklik və əlavələr edilib: _____ 2019-cu il.

Dəyişiklik və əlavələr edilib: _____ 2020-ci il.

Bakı – 2020

Mövzu № 9. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət

P L A N :

Giriş

1. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalərin təsnifatı, növləri və onların ümumi xarakteristikası.

2. Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətalər və onların ümumi xarakteristikası.

3. Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətalər və onların ümumi xarakteristikası.

Nəticə

İstifadə və tövsiyə edilən mənbələr:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995 (2016).
2. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi. Bakı, 2020.
3. “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2019.
4. “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 2019.
5. “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli Qanunu.
6. “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2015-ci il tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli 795 №-li Fərmanı.
7. “İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 fevral 2017-ci il tarixli 634 №-li Fərmanı.
8. “Rayon (şəhər) məhkəmələrinin baxdığı inzibati xətalər haqqında işlər üzrə protokol tərtib etmək səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 may 2017-ci il tarixli 1361 №-li Fərmanı.
9. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 10.01.2001-ci il tarixli 07 nömrəli əmri ilə təsdiq edilən “Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə tibbi ekspertizası qaydaları”.
10. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət (sxemlərdə). V. Abışov. A. İsmayılov. R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2012.
11. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət V. Abışov. R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2017.
12. Dərs vəsaiti. İnzibati məsuliyyət V. Abışov. R. Nəcəfquliyev. Bakı, 2019.
13. Dərs vəsaiti. Административная ответственность. А.М. Стахов. Москва, 2004.
14. <http://www.e-qanun.az>;
15. <http://www.huquqiaktlar.gov.az>;
16. <http://www.din.gov.az>

Giriş

Bütün sivil cəmiyyətlərdə olduğu kimi bizim üçün də ən vacib həyati əhəmiyyət kəsb edən anlayışlar sırasında təhlükəsizlik öndə durur. Azərbaycan Respublikasında hər bir şəxs üçün prioritet hesab edilən təhlükəsizlik bir mühit olaraq, həyatımızın müxtəlif sahələrini əhatə edir. Buraya iqtisadi, siyasi, sosial – mədəni sahələr aiddir. Qeyd edilən sahələrin hər birində hamıya aid olan hissələr daha həssaslıq tələb edir. Təbii ki, bunların arasında ictimai təhlükəsizlik və onun xüsusi bir hissəsi olan yol hərəkəti təhlükəsizliyi həyati vacibliyi ilə dərhal seçilir.

Məlum olduğu kimi, ölkəmizdə adları çəkilən sahələrdə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və onun əsasında qəbul edilən normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğun arzuolunan vəziyyətin təmin edilməsi vəzifəsi DİN-in və onun təbəçiliyində olan polisin üzərinə qoyulmuşdur. Deyilənləri dəqiqləşdirmək üçün “İnzibati hüquq” fənnindən 10 nömrəli mövzuda (“Daxili işlər sahəsində dövlət idarəetməsi”) 2-ci sual üzrə öyrəndiyimiz “DİN-in və polisin fəaliyyət istiqamətlərinin bir hissəsini” yadımıza salmaq. Belə ki, “yol hərəkəti təhlükəsizliyi işinin təşkil edilməsi DİN-in”, “yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi isə polisin fəaliyyət istiqamətlərindəndir”. Odur ki, bu günkü mühazirə mövzusu üzrə diqqətinizə təqdim edilən “Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalara görə inzibati məsuliyyət” haqqında məlumatlar həm nəzəri, həm də təcrübi əhəmiyyətə malikdir.

Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən inzibati xətalara DİN-in Polis Akademiyasında təhsil alan hər bir əməkdaş tərəfindən öyrənilməsi nəinki xidməti vəzifələrin icrası üçün, habelə vətəndaş olaraq öz təhlükəsizliyimizin təmin edilməsi baxımından zəruridir.

Sual 1. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin təsnifatı, növləri və onların ümumi xarakteristikası

Azərbaycan Respublikası ərazisində yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən İXM-in 29-cu fəslində göstərilmişdir. Bunlara aşağıdakılar aiddir:

Maddə 327. Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması;

Maddə 328. Yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürəti həddini aşma;

Maddə 329. Təhlükəsizlik kəmərlərindən, motodəbilqələrdən, işıq cihazlarından və səs signallarından istifadə qaydalarının pozulması;

Maddə 330. Piyadaya yol verilməməsi;

Maddə 331. Keçid üstünlüyü hüququna malik olan nəqliyyat vasitələrinə yol verilməməsi və ya mütəşəkkil nəqliyyat dəstəsinə qoşularaq hərəkət edilməsi;

Maddə 332. Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ olmayan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin idarə edilməsi;

Maddə 333. Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi;

Maddə 334. Nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ olmayan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə idarə edilməsi;

Maddə 335. Nəqliyyat vasitəsinə sahiblik hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək üçün idarəetmə hüququ olmayan şəxsə verilməsi;

Maddə 336. Nəqliyyat vasitəsinin sahiblik hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin sərxoş vəziyyətdə olan şəxsə verilməsi;

Maddə 337. Nəqliyyat vasitəsinə sahiblik hüququ olan şəxs tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək üçün idarə etmə hüququ olmayan və sərxoş vəziyyətdə olan şəxsə verilməsi;

Maddə 338. Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması;

Maddə 339. Nəqliyyat vasitələrinin dövlət qeydiyyatının aparılması, texniki baxışın keçirilməsi, nəqliyyat vasitəsinin sazlığı haqqında sənədin və sürücülük vəsiqəsinin verilməsi və cərimənin alınması qaydalarının pozulması;

Maddə 340. Kənd təsərrüfatı texnikasının dövlət qeydiyyatının aparılması, texniki baxışın keçirilməsi və texnikanın sazlığı haqqında sənədin verilməsi qaydalarının pozulması;

Maddə 341. Dayanma və ya durma qaydalarını pozmuş şəxsin nəqliyyat vasitəsi barəsində qanunsuz hərəkətlər;

Maddə 342. Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarının pozulması;

Maddə 343. Sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün tibbi müayinədən imtina

Maddə 344. Tibbi müayinədən keçməyən sürücülər tərəfindən nəqliyyat vasitələrinin idarə edilməsi;

Maddə 345. Nəqliyyat vasitələrinin saxlanılması və təmiri qaydalarının pozulması;

Maddə 346. Dayanma və ya durma qaydalarının pozulması;

Maddə 346-1. Parklanma qaydalarının pozulması;

Maddə 347. Nəqliyyat vasitəsinin istifadəçisi barədə məlumat verilməməsi;

Maddə 348. Nəqliyyat vasitələri ilə təhlükəli yüklərin daşınması qaydalarının pozulması.

“Dövlət və hüquq nəzəriyyəsi” elmindən yaxşı məlumdur ki, hüquqda istənilən institutun asan dərk edilməsi üçün onun hissələrə ayrılması və bundan sonra öyrənilməsi həyata keçirilir. Bu səbəbdən də “Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər”in daha asan dərk edilməsi üçün onun təsnifatının aparılması məqsədmüvafiqdir. Hesab edirik ki, barəsində danışılan inzibati xətlərin cəmiyyətdə daha vacib hesab edilən ictimai münasibətlərə qəsd etdiyi üçün onun kimlər tərəfindən və hansı vasitələrlə törədilməsi meyarına görə qruplaşdırılması mümkündür. Həmin meyarlara uyğun olaraq yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin aşağıdakı qrupları fərqləndirilə bilər:

- nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətlər;

- piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətlər;

- nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər.

“Deliktologiya” elminə görə əməlin hüquqpozma olmasının araşdırılması (hüquqi qiymətləndirilməsi) aidiyyəti əlamətlərin təhlili vasitəsilə aparılır. Başqa sözlə desək, hüquqpozma olaraq törədilən əməlin (davranışın) obyektiv və subyektiv əlamətləri təhlil edilməlidir.

Ümumiyyətlə, hüquqazidd davranışda obyektiv əlamətlərə aiddir:

- obyekt;

- obyektiv tərəf.

Hüquqazidd davranışın subyektiv əlamətlərinə aiddir:

- subyekt;

- subyektiv tərəf.

Qeyd edilməsi vacibdir ki, təhlilini apardığımız inzibati xətlər yol hərəkəti sahəsində törədilən hüquqazidd davranışlardır. Bu inzibati xətlərin ümumi obyekt qismində yol hərəkəti sahəsində yaranan ictimai münasibətlər çıxış edir.

Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 29-cu fəslə ilə nəzərdə tutulan inzibati xətlər obyektiv tərəfdən həm hərəkətlərlə, həm də hərəkətsizliklə xarakterizə edilir.

Yol hərəkəti sahəsində hərəkətlə törədilən (xarakterizə edilən) inzibati xətlərə aşağıdakı əməlləri aid etmək mümkündür:

- ◆ Svetoforun və ya nizamlayıcının qadağnedici işarəsi verilərkən hərəkətin davam etdirilməsi;

- ◆ 3.1 “Giriş qadağandır” yol nişanının tələblərinin və ya sərnişin daşıma, əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmaqla ötmə və ya manevr etmə, yolayrıcını keçmə qaydalarının pozulması;

- ◆ ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitələrinin, yaxud adamlar daşıyan yük avtomobillərinin sərnişinlərlə yanacaq doldurma məntəqəsinə daxil olması;

- ◆ 1.1, 1.3 və 1.11 üfqi nişanlanma xətlərinin tələblərinə riayət etməyərək sola və ya geri dönmə;

- ◆ yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürətini 10-20 km/saat həddində aşma;

- ◆ yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürətini 21-40 km/saat həddində aşma;

- ◆ yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürətini 41-60 km/saat həddində aşma;

◆ yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürətini 61 km/saat və daha artıq aşma.

Yol hərəkəti sahəsində hərəkətsizliklə xarakterizə edilən inzibati xətalara aşağıdakı əməlləri aid etmək mümkündür:

- ◆ Təhlükəsizlik kəmərinə bağlamadan nəqliyyat vasitəsini idarə etmə;
- ◆ Motodəbilqə taxmadan və ya onu düymələmədən motosikleti idarə etmə;
- ◆ piyada svetoforunun və ya nizamlayıcının işarələrinə riayət edilməməsi;
- ◆ qırmızı və ya göy sayrışan işıq və xüsusi səs signalı qoşulmuş nəqliyyat vasitəsi yaxınlaşan zaman hərəkət hissəsinin tərki edilməməsi.

Təhlili aparılan inzibati xətlərin subyektivi kimi yol hərəkətinin iştirakçıları çıxış edir. Onların sırasına fiziki şəxslər (sürücülər, piyadalar, velosipedçilər və s.), habelə hüquqi şəxslər aiddir.

Yol hərəkəti sahəsində sürücülər tərəfindən törədilən inzibati xətalara misal olaraq aşağıdakıları göstərə bilərik:

- Yol nişanlarının və ya yolların hərəkət hissəsinin işarələrinin tələblərinə riayət edilməməsi;
- nəqliyyat vasitəsinin yolların hərəkət hissələrində yerləşdirilməsi, yaxud araməsafəsi, yedəyə alma, yük daşıma, sürmə təlimi keçmə, yaşayış zonasında hərəkət etmə, əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmadan ötmə və ya manevr etmə qaydalarının pozulması;
- səkirlə və “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulmamış hallarda yolun çiyini ilə hərəkət edilməsi;
- nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşyanın atılması.

Subyektiv tərəfdən bu inzibati xətlər qarışıq tərkiblə xarakterizə edilir. Başqa sözlə desək, təhlil edilən inzibati xətlər qəsd və ehtiyatsızlıqla törədilə bilərlər.

Qanunvericinin mövqeyini təhlil etməklə deyə bilərik ki, yol hərəkəti qaydaları əleyhinə qəsdlə törədilən inzibati xəta olaraq yalnız “su və ya palçıqın yolda piyadalara, binalara və nəqliyyat vasitələrinə qəsdən sıçradılması” kimi əməl müəyyən edilib (İXM mad. 342.1.5).

Söylənilən mövqenin davamı olaraq qeyd olunmalıdır ki, yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən adları çəkilməyən digər inzibati xətlərin törədilməsinə görə məsuliyyətin yaranması üçün təqsirin hansı formada (istər qəsd, istərsə də ehtiyatsızlıq) olması əhəmiyyət kəsb etmir.

Bu inzibati xətalara görə xəbərdarlıq, inzibati cərimə, nəqliyyat vasitəsinin idarə edilməsi hüququnun məhdudlaşdırılması və inzibati həbs tətbiq olunur. Qeyd edilməsi vacibdir ki, yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər içərisindən daha çox zərərli nəticələri olan inzibati xəta tərkibləri üçün qanunverici tərəfindən əlavə hüquqi təsir forması müəyyən edilmişdir. Məsələn: İXM-in 328.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xətlər 2 balla, 327.2, 328.3 və 331-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş xətlər 3 balla, 327.3 - 327.6, 328.4, 342.7 və 346.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş xətlər 4 balla qiymətləndirilir.

Həmin hüquqi təsir sürücülər üçün müəyyən balların yazılması qismində rəsmiləşdirilir. Bunun ən yüksək həddi 20 bal olaraq müəyyənləşdirilmişdir. Qanunvericinin mövqeyinə əsasən, inzibati xətanın törədilməsinə görə təyin edilmiş bal inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi vaxtdan 1 (bir) il müddətində qüvvədə olur.

Təhlil edilən bu inzibati xətlər haqqında materialların toplanması DİN-in funksional orqanlarına aiddir. Lakin toplanılan materiallar üzrə yekun qərarların inzibati tənbeh etmə şəkilində qəbul edilməsi həm DİN-ə, həm də aidiyyəti üzrə rayon (şəhər) məhkəmələrinə həvalə edilmişdir.

Suala yekun olaraq qeyd edə bilərik ki, ölkəmizin ərazisində narahatçılıq yaradan neqativ hallara yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən inzibati xətlər də aiddir. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətlər;
- piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətlər;
- nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər.

Sual 2. Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətlər və onların ümumi xarakteristikası

Qüvvədə olan İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 29-cu fəslinin (Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlər) təhlili deməyə əsas verir ki, yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən inzibati xətlər içərisində daha geniş yayılanları nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən törədilən inzibati xətlərdir. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətlərin təhlili zamanı diqqət çəkən məqamlardan biri də budur ki, qanunverici əvvəlki mövqeyindən (01 sentyabr 2000-ci il tarixdən 01 mart 2016-cı il tarixinə kimi qüvvədə olan İnzibati Xətlər Məcəlləsi ilə) fərqli olaraq, hazırkı İnzibati Xətlər Məcəlləsində yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən inzibati xətləri subyektinə görə xüsusi qruplaşdırmışdır. Həmin qruplaşdırmaya aid etmək olar:

- Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması;
- Yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürəti həddini aşma;
- Təhlükəsizlik kəmərlərindən, motodəbilqələrdən, işıq cihazlarından və səs signal-larından istifadə qaydalarının pozulması;
- Piyadaya yol verilməməsi;
- Keçid üstünlüyü hüququna malik olan nəqliyyat vasitələrinə yol verilməməsi və ya mütəşəkkil nəqliyyat dəstəsinə qoşularaq hərəkət edilməsi və s.

Ölkə ərazisində törədilməsi baxımından nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması daha çox gəlinəndir. Təbii ki, onun bu paraqraf daxilində təhlil edilməsi məqsədmüvafiqdir.

“İXM, maddə 327. Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması”

327.1. Yol nişanlarının və ya yolların hərəkət hissəsinin işarələrinin tələblərinə riayət edilməməsinə, yaxud nəqliyyat vasitəsinin yolların hərəkət hissələrində yerləşdirilməsi, yaxud araməsafəsi, yedəyə alma, yük daşıma, sürmə təlimi keçmə, yaşayış zonasında hərəkət etmə, əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmadan ötmə və ya manevr etmə qaydalarının pozulmasına, səkilərlə və “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulmamış hallarda yolun çiyini ilə hərəkət edilməsinə, nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşyanın atılmasına görə-

qırx manat məbləğində cərimə edilir.

327.2. Svetoforun və ya nizamlayıcının qadağanedicisi işarəsi verilərkən hərəkətin davam etdirilməsinə, 3.1 “Giriş qadağandır” yol nişanının tələblərinin və ya sərnişin daşıma, əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmaqla ötmə və ya manevr etmə, yolayrıcını keçmə qaydalarının pozulmasına, ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitələrinin, yaxud adamlar daşınan yük avtomobillərinin sərnişinlərlə yanacaqdoldurma məntəqəsinə daxil olmasına, 1.1, 1.3 və 1.11 üfüqi nişanlanma xətlərinin tələblərinə riayət etməyərək sola və ya geriye dönməyə, yaxud maneəni kənarından keçməyə görə-

altmış manat məbləğində cərimə edilir.

327.3. Dəmiryol keçidlərindən keçmə qaydalarının pozulmasına, yaxud müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əməkdaşının nəqliyyat vasitəsinə saxlamaq tələbinin yerinə yetirilməməsinə görə-

səksən manat məbləğində cərimə edilir.

327.4. Birtərəfli hərəkət yollarında müəyyən edilmiş hərəkət istiqamətinin əksinə hərəkət etməyə, habelə 1.1, 1.3 və 1.11 üfüqi nişanlanma xətlərinin tələblərini pozmaqla nəqliyyat vasitəsinə tam olaraq əks istiqamətli nəqliyyat axınının hərəkət zolağına keçirərək nəqliyyat axınına əks istiqamətdə hərəkət etməyə görə-

yüz manat məbləğində cərimə edilir.

327.5. Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda texniki sürəti 50 km/saatdan az olan nəqliyyat vasitələrinin hərəkət etməsinə, icazə verilən maksimum kütləsi 3,5 tondan artıq yük avtomobillərinin ikinci zolaqdan sonrakına keçməsinə, geriyyə dönməyə, geriyyə hərəkət etməyə və sürmə təlimi keçməyə görə -

yüz manat məbləğində cərimə edilir.

327.6. Yol hərəkəti qaydalarını pozan nəqliyyat vasitəsi sürücüsünün yol nəqliyyat hadisəsi yerindən yayınmasına görə-

yüz manat məbləğində cərimə edilir.

327.7. Bu Məcəllənin 327.2 - 327.6, 327.8, 328.2, 328.3, 328.4, 331, 333.1, 342.7, 343.1 və 346.3-cü maddələrində müəyyən edilmiş balla qiymətləndirilən xətalari törətməklə sürücülər tərəfindən bir il ərzində 20 və daha çox bal toplanmasına görə -

nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ altı ay müddətinə məhdudlaşdırılır.

327.8. Bu Məcəllənin 327.1 - 327.6, 328 və 330-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalər nəticəsində zərər çəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül bədən xəsarətinin yetirilməsinə görə -

iki yüz manat məbləğində cərimə edilir və ya nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ bir ilədək müddətə məhdudlaşdırılır.

Qeyd:

1. Bu Məcəllənin 328.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xətalər 2 balla, 327.2, 328.3 və 331-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalər 3 balla, 327.3 - 327.6, 328.4, 342.7 və 346.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalər 4 balla qiymətləndirilir.

2. Sürücülük vəsiqəsi idarə etdiyi nəqliyyat vasitəsinin kateqoriyasına (altkateqoriyasına) uyğun olmayan sürücü bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş balla qiymətləndirilən xətalari törətdikdə, o, nəqliyyat vasitəsini idarə etmə hüququ olmadan nəqliyyat vasitəsinin idarə edilməsinə görə inzibati məsuliyyətə cəlb edilir və ona törətdiyi xətaya müvafiq bal təyin edilir.

3. Bu Məcəllənin 34.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda şəxsin törətdiyi inzibati xətalər balla qiymətləndirilən xətalara aiddirsə, həmin xətalara dair işlərə baxılarkən yalnız daha ciddi xətaya görə müəyyən edilmiş bal təyin edilir.

4. Şəxsin müxtəlif vaxtlarda törətdiyi balla qiymətləndirilən bir neçə inzibati xətaya dair işlərə baxılarkən daha ciddi xətaya görə müəyyən edilmiş bal və hər bir digər xətaya görə bir bal toplanaraq təyin edilir.

5. Bu Məcəllənin 327.8, 333.1 və ya 343.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xətanın törədilməsinə görə şəxsin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ məhdudlaşdırılmadan inzibati cərimə tətbiq edildikdə, həmin xəta 5 balla qiymətləndirilir.

6. İnzibati xətanın törədilməsinə görə təyin edilmiş bal inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi vaxtdan 1 (bir) il müddətində qüvvədə olur.

7. Zərər çəkmiş şəxsə kömək göstərilməsi ilə əlaqədar yol nəqliyyat hadisəsi yerini tərk etmiş şəxsə bu Məcəllənin 327.6-cı maddəsinin qüvvəsi şamil edilmir.

8. Bu Məcəllənin 327.8-ci maddəsində nəzərdə tutulan əməl hərəkət sürətinin həddi 110 km/saat və daha artıq müəyyən edilmiş yolda piyadanın yolun hərəkət hissəsini "Yol hərəkəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu ilə piyadaların yolu keçməsi üçün müəyyən edilmiş yerlərdən kənar keçməsi nəticəsində törədilibsə, həmin hallara bu Məcəllənin 327.8-ci maddəsinin qüvvəsi şamil edilmir.

İXM-in şərh olunan maddəsində yol hərəkəti qaydalarının müxtəlif xarakterli pozuntularına görə inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur. Bu maddədə göstərilən əməllərin törədilməsi ilə yol hərəkətinin təhlükəsizliyi tələbləri pozulur, fiziki və hüquqi şəxslərin, habelə dövlətin əmlakı, yol hərəkəti iştirakçılarının və başqa şəxslərin sağlam-

lığı və həyatı üçün təhlükə yaradılır.

Ölkəmizin ərazisində yol hərəkəti qaydaları Azərbaycan Respublikasının “Yol hərəkəti haqqında” 3 iyul 1998-ci il tarixli Qanunu və 8 noyabr 1968-ci il tarixdə Vyanada imzalanmış BMT-nin “Yol hərəkəti haqqında” Konvensiyası ilə müəyyən edilmişdir. Adı çəkilən sənədlərin heç birində yol hərəkəti qaydalarına normativ anlayış verilməmişdir. Lakin həmin normativ hüquqi aktların təhlili əsasında yol hərəkəti qaydalarına aşağıdakı kimi anlayış vermək olar:

“Yol hərəkəti qaydaları - insanların sağlamlığının və həyatının, fiziki və hüquqi şəxslərin, dövlətin əmlakının toxunulmazlığını, nəqliyyat vasitələrinin, piyadaların və yol hərəkətinin digər iştirakçılarının təhlükəsizliyini, yollarda fasiləsiz və rahat hərəkəti təmin etmək məqsədi ilə nəzərdə tutulan və yol hərəkətinin bütün iştirakçılarının riayət etməli olduğu vəzifələrin və tələblərin, habelə aidiyyəti hüquqların məcmusudur”.

İXM-in 327.1-ci maddəsində sürücülər tərəfindən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan nisbətən az təhlükəli inzibati xətalərin törədilməsi təsbit edilmişdir. Həmin əməllər normanın dispozisiyasında alternativ olaraq sadalanmışdır və sürücülər tərəfindən onlardan birinin və ya bir neçəsinin törədilməsi İXM-in 327.1-ci maddəsinə əsasən inzibati məsuliyyətə səbəb olacaqdır. Hesab edirik ki, qanunverici tərəfindən adı çəkilən maddənin dispozisiyasında nəzərdə tutulan hər bir müstəqil tərkib üçün aidiyyəti inzibati tənbeh konkretləşdirilməli, yaxud maddənin konstruksiyası xüsusən detallaşdırılmalıdır. Əks-təqdirdə İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 9.1-ci maddəsinin məzmunu ilə müəyyən edilən normativ hüquqi mövqe pozulur. Belə ki, həmin maddədə qanunverici müəyyən etmişdir ki, inzibati xəta törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən tənbeh ədalətli olmalıdır (inzibati xətalərin xarakterinə, onun törədilməsi hallarına və inzibati xətanı törətməkdə təqsirli bilinənin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır). Təəssüflə qeyd etməliyik ki, qanunverici subyektiv halların neytrallaşdırılması məqsədilə yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalara görə sanksiyanın mütləq növündən istifadə edir. Daha dəqiq desək, qanunverici tərəfindən İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 327.1-ci maddəsinin tələblərini pozan şəxs üçün “qırx manat məbləğində” cərimə müəyyən edilib. Odur ki, sual yaranır: əgər təqsirkar şəxs I halda yalnız “yol nişanlarının tələblərinə riayət etmir”, II halda “yol nişanlarının tələblərinə riayət etmir”, “araməsafəsi qaydalarının pozur”, III halda isə “yol nişanlarının tələblərinə riayət etmir”, “araməsafəsi qaydalarının pozur” və “əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmadan ötmə qaydalarının pozur”sa, bütün göstərilən hallar üçün eyni cərimə məbləği nəzərdə tutulan həddə tənbeh tətbiq edilməlidir?

Hesab edirik ki, inzibati tənbeh məsuliyyət tədbiri olduğu üçün o, törədilən əmələ görə tətbiq edilən konkret hüquqi təsir kimi onun təhlükəlilik dərəcəsinə uyğun olmalıdır. Bu səbəbdən də qanunvericinin təhlil edilən maddənin dispozisiyasında sadalanan bütün əməllərin hamısına görə mütləq bir sanksiya (qırx manat məbləğində cərimə) formasında məsuliyyət müəyyən etməsi “ədalətlik prinsipi”nə ziddir.

İXM-in 327.1-ci maddəsinə nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın obyektiv tərəfi aşağıdakı əməllərlə xarakterizə edilir:

- yol nişanlarının tələblərinə riayət edilməməsi;
- yolların hərəkət hissəsinin işarələrinin tələblərinə riayət edilməməsi;
- nəqliyyat vasitəsinin yolların hərəkət hissələrində yerləşdirilməsi qaydalarının pozulması;
- araməsafəsi qaydalarının pozulması;
- yedəyə alma qaydalarının pozulması
- yük daşıma qaydalarının pozulması;
- sürmə təlimi keçmə qaydalarının pozulması;

- yaşayış zonasında hərəkət etmə qaydalarının pozulması;
- əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmadan ötmə qaydalarının pozulması;
- manevr etmə qaydalarının pozulması
- səkilərlə və “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə nəzərdə tutulmamış hallarda yolun çiyini ilə hərəkət edilməsi;
- nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşyanın atılması.

Qeyd edilməsi yerinə düşər ki, təhlil edilən maddənin dispozisiyasında nəzərdə tutulan yeganə bir davranış yol hərəkəti qaydalarından çox, məişət davranış qaydasıdır. Bu nəqliyyat vasitələrindən bayıra hər hansı əşyanın (yalnız sürücü tərəfindən) atılmasıdır.

İXM-in 327.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlərin subyekti ilə bağlı məsələnin dəqiqləşdirilməsi təcürbi baxımdan zəruridir. Belə ki, İXM-in 327-ci maddəsinin adı deməyə əsas verir ki, bu maddədə nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın subyekti istənilən nəqliyyat vasitəsinin sürücüsüdür.

Nəqliyyat vasitəsi dedikdə, “Yol hərəkəti haqqında” qanunun 1-ci maddəsinin 17-ci bəndinə müvafiq olaraq, yolda hərəkət üçün konstruksiya imkanları olan və insan tərəfindən idarə edilən qurğu, habelə onun qoşqusu başa düşülür (nəqliyyat vasitələri mexaniki və insanın, yaxud heyvanın əzələ enerjisi ilə hərəkətə gətirilən nəqliyyat vasitələrinə bölünür). Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, velosipedçilərin, moped idarə edən şəxslərin, habelə at arabalarını (kirşələri) idarə edən şəxslərin yol hərəkəti qaydalarını pozmağa görə məsuliyyəti İXM-in 338-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur. Deməli, İXM-in 327-ci maddəsində (o cümlədən 327.1-ci maddəsində) nəzərdə tutulmuş inzibati xətlərin subyekti velosiped, moped və at arabası (kirşə) istisna olmaqla, istənilən nəqliyyat vasitəsinin (o cümlədən relsli nəqliyyat vasitəsinin) - minik və yük avtomobillərinin, avtobusların, traktorların, özügedən maşınların, trolleybusların, tramvayların, motosikletlərin və s. sürücüsü olacaqdır.

Sürücü dedikdə, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 43-cü bəndinə əsasən, hər hansı növ nəqliyyat vasitəsinə idarə edən şəxs başa düşülür (sürücülüyü öyrədən avtomobil təlimatçısı da sürücüyə bərabər tutulur). Nəzərə almaq lazımdır ki, sürücülüyü öyrənən şəxsin və sürücülüyü öyrədən şəxsin birlikdə idarə etdiyi - təlim nəqliyyat vasitəsi ilə İXM-in 327.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllər törədildikdə, onların hər ikisi bu əmələ görə inzibati məsuliyyətə cəlb edilməlidir. Təhlil edilən həmin xətalardan bəziləri yalnız onlardan biri tərəfindən törədilə bilər (məsələn: nəqliyyat vasitəsindən bayıra əşya atmağa görə yalnız sürməyi öyrənən şəxs, sürmə təlimi keçmənin qaydalarını pozmağa görə isə yalnız təlimatçı). Qanunvericinin iradəsinə görə belə hallarda məsuliyyətə inzibati xətanı bilavasitə törətmiş şəxs cəlb ediləcəkdir.

İnzibati xəta törədilməsində sürücü faktı müəyyən edilərkən adı çəkilən Qanunun formal əlaməti baxımından sürücülük vəsiqəsinə malik olma deyil, konkret nəqliyyat vasitəsinə idarə etmə faktı önə çəkilir. Lakin şəxs sürücülük vəsiqəsi olmadan nəqliyyat vasitəsinə idarə edərkən İXM-in 327.1-ci maddəsində göstərilən xətalara (sürməyi öyrənən şəxs istisna olmaqla) törətdikdə, onun əməlinə həm də İXM-in 332.2-ci maddəsində göstərilən inzibati xətanın əlamətləri olacaqdır. Belə halda inzibati xəta haqqında tərtib edilən protokolda həm İXM-in 327.1-ci, həm də 332.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın törədilməsi (xətlərin məcmusu) göstərilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, İXM-in 327.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətlərin törədilmə yeri kimi yollar (yolların hərəkət hissəsi kimi) göstərilmişdir. Qanunvericinin bu mövqeyinə görə həmin əməllər yalnız yollarda törədildikdə aidiyyəti inzibati məsuliyyət yaranacaqdır. Təhlil etdiyimiz əməllərin yol hesab edilməyən yerlər-

də (fiziki və ya hüquqi şəxslərə aid həyətlərdə, qapalı meydançalarda, yolsuz yerlərdə - çöllükdə, meşələrdə və s.) törədilməsi İXM-in 327.1-ci maddəsi üzrə məsuliyyətə səbəb ola bilməz.

İXM-in 327.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlərin subyektiv tərəfi həm qəsdlə, həm də ehtiyatsızlıqla xarakterizə edilir. Bu zaman sürücünün müvafiq yol hərəkəti qaydasını bilməməsinə, hər hansı yol nişanının, yolun nişanlanmasının mahiyyətini dərk etməməsinə istinad etməsinin heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Çünki sürücü qeyd olunanları bilməlidir (o, sürücülük hüququnun əldə edilməsi zamanı bu qaydalara dair nəzəri və təcrübi imtahan verir).

İXM-in 327.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlər haqqında işlərə Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.2-ci maddəsində nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən nisbətən ciddi pozuntulara görə inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur. Başqa sözlə desək, həmin inzibati xətlər mahiyyət etibarilə daha təhlükəli olduğundan, sürücünün yol hərəkəti qaydalarına daha etinasız yanaşmasını ifadə etdiyindən İXM-in 327.2-ci maddəsində təsbit edilmiş və onların törədilməsinə görə daha ciddi inzibati tənbeh nəzərdə tutulmuşdur.

İXM-in 327.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlərin obyektiv tərəfi aşağıdakı əməllərdə ifadə olunur:

- Svetoforun və ya nizamlayıcının qadağanedicisi işarəsi verilərkən hərəkətin davam etdirilməsi;

- 3.1 “Giriş qadağandır” yol nişanının tələblərinin pozulması;

- sənişin daşıma qaydalarının pozulması;

- əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmaqla ötmə qaydalarının pozulması;

- əks istiqamətli hərəkət zolağına çıxmaqla manevr etmə qaydalarının pozulması;

- yolayrıcını keçmə qaydalarının pozulması;

- ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitələrinin sənişinlərlə yanacaq doldurma məntəqəsinə daxil olması;

- adamlar daşıyan yük avtomobillərinin sənişinlərlə yanacaq doldurma məntəqəsinə daxil olması;

- 1.1, 1.3 və 1.11 üfüqi nişanlanma xətlərinin tələblərinə riayət etməyərək sola və ya geriyyə dönmə;

- 1.1, 1.3 və 1.11 üfüqi nişanlanma xətlərinin tələblərinə riayət etməyərək maneəni kənardan keçmə.

Bu əməllərdən hər biri yol hərəkətinin müxtəlif qaydalarını pozur və hərəkətin digər iştirakçılarını təhlükəyə məruz qoyur, yaxud onlara normal hərəkət üçün ciddi maneələr yaradır.

İXM-in 327.2-ci maddəsində sadalanan inzibati xətlərin subyektiv tərəfi velosiped, moped, at arabası istisna olmaqla, nəqliyyat vasitələrinin, o cümlədən tramvayların sürücüləridir.

İXM-in 327.2-ci maddəsində sadalanan inzibati xətlər subyektiv tərəfdən əsasən qəsdlə xarakterizə edilir. Lakin adı çəkilən maddədə nəzərdə tutulan əməllər ehtiyatsızlıqla da törədilə bilər.

İXM-in 327.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlər haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətlər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında”

Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.3-cü maddəsində sürücülər tərəfindən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən daha ciddi pozuntulara görə inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur.

İXM-in 327.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın obyektiv tərəfi aşağıdakılarda ifadə olunur:

- Dəmiryol keçidlərindən keçmə qaydalarının pozulması;
- müvafiq icra hakimiyyəti orqanı əməkdaşının nəqliyyat vasitəsini saxlamaq tələbinin yerinə yetirilməməsi.

Burada müvafiq icra hakimiyyəti orqanı dedikdə, “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 4.9-cu bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi nəzərdə tutulur.

İXM-in 327.3-cü maddəsi ilə məsuliyyət müəyyən edilən inzibati xəta tərkibinin subyekti – sürücülərdir.

Bu maddə üzrə törədilməsinə görə məsuliyyət müəyyən edilən davranış subyektiv tərəfdən yalnız qəsdlə (həm düzünə, həm dolayı) xarakterizə edilir.

Təhlil edilən inzibati xəta haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.4-cü maddəsi ilə qanunverici yol hərəkəti sahəsində təcrübi baxımdan insan xəsarəti, ölüm və maddi zərərlə nəticələnə biləcək hadisələrin qabaqlanması üçün inzibati xəta tərkibi müəyyən etmişdir.

İXM-in 327.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətanın obyektiv tərəfi aşağıdakı əməllərdə ifadə olunur:

- Birtərəfli hərəkət yollarında müəyyən edilmiş hərəkət istiqamətinin əksinə hərəkət etmə;
- 1.1, 1.3 və 1.11 üfüqi nişanlanma xətlərinin tələblərini pozmaqla nəqliyyat vasitəsini tam olaraq əks istiqamətli nəqliyyat axınının hərəkət zolağına keçirərək nəqliyyat axınına əks istiqamətdə hərəkət etmə.

Təhlil edilən maddənin dispoziyasına görə subyekt – sürücüdür.

İXM-in 327.4-cü maddəsinin məzmunu deməyə əsas verir ki, subyektin məsuliyyətə səbəb olan aidiyyəti davranışı yalnız qəsdlə (həm düzünə, həm dolayı) xarakterizə edilir.

İXM-in 327.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.5-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan inzibati xətalər daha sürətli yollarda yol hərəkəti iştirakçılarının təhlükəsizliyinə qəsd edir.

Qanunvericinin iradəsinə görə bu maddənin obyektiv tərəfi aşağıdakılarda ifadə olunur:

- ◆ Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda texniki sürəti 50

km/saatdan az olan nəqliyyat vasitələrinin hərəkət etməsi;

◆ Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda icazə verilən maksimum kütləsi 3,5 tondan artıq olan yük avtomobillərinin ikinci zolaqdan sonrakına keçməsi;

◆ Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda geriyyə dönmə;

◆ Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda geriyyə hərəkət etmə;

◆ Avtomagistrallarda və 5.3 nişanı ilə işarə olunmuş yollarda sürmə təlimi keçmə.

Təhlil edilən maddənin dispozisiyası üzrə təcrübədə hüquq tətbiq etmə zamanı nəzərə alınması vacib olan məqamlardan biri də budur ki, qanunvericinin iradəsinə görə İXM-in 327.5-ci maddəsi 327.1-ci maddəyə nisbətdə xüsusi normadır. Başqa sözlə desək, əgər geriyyə dönmə və ya sürmə təliminin pozulması avtomagistrallarda deyil, digər yollarda pozularsa, əmələ dair İXM-in 327.5-ci maddəsi ilə rəsmiləşdirmə aparıla bilməz. Daha konkret desək, təqsirkar şəxs barəsində inzibati xəta haqqında protokol İXM-in 327.1-ci maddəsi ilə tərtib olunacaqdır.

İXM-in 327.5-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan inzibati xətalərin subyektı – sürücülərdir.

Subyektiv tərəfdən bu inzibati xəta qəsdlə xarakterizə olunur. Zənnimizcə, təcrübədə sürücünün avtomagistral yolun statusuna dair biliksizliyi, bu əməlin ehtiyatsızlıqla törətməsi kimi deyil, onun bu əməli qəsdlə törətməsini pərdələmək kimi başa düşülməlidir.

Təhlil edilən inzibati xəta haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.6-cı maddəsi ilə yol hərəkəti qaydalarını pozan nəqliyyat vasitəsi sürücüsünün yol nəqliyyat hadisəsi yerindən yayınmasına görə inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir. Bu maddənin dispozisiyasında göstərilən əməl məzmun baxımından “yol-nəqliyyat hadisəsi törədən şəxsin hadisə yerindən yayınması” kimi başa düşülməlidir. Əks-təqdirdə istənilən yol hərəkəti qaydalarını pozan şəxslər, əgər orada dayanıb aidiyyəti əməkdaşın gəlməsini gözləməyibsə, yaxud bu barədə özü məlumat ötürməyibsə, eləcə də bu qayda pozuntusu elektron qaydada müəyyən edilibsə, təqsirkar şəxs haqqında inzibati xətalərin məcmusu əsasında inzibati tənbehlər tətbiq ediləcəkdir. Göründüyü kimi, bu kimi məsələ təcrübədə hüquq tətbiqetmə zamanı kifayət qədər mübahisələrin yaranmasına səbəb olacaqdır.

Qanunvericinin mövqeyinə görə bu maddənin obyektiv tərəfi aşağıdakı hər ikin əməlin törədilməsini şərtləndirir:

- İXM-in 327-348-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan inzibati xətalərin (yol hərəkəti qaydalarının pozulması) törədilməsi;

- yol hərəkəti qaydalarını pozan şəxsin (nəqliyyat vasitəsi sürücüsünün) yol nəqliyyat hadisəsi yerindən yayınması.

İXM-in 327.6-cı maddəsi ilə nəzərdə tutulan inzibati xətanı subyektı - sürücüdür (xüsusi subyekt).

Subyektiv tərəfdən bu inzibati xəta qəsdlə (düzünə) xarakterizə edilir.

Təhlil edilən inzibati xəta haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər

Nazirliyi baxır.

Qanunverici İXM-in 327.7-ci maddəsi ilə həmin məcəllənin 327.2 - 327.6, 327.8, 328.2, 328.3, 328.4, 331, 333.1, 342.7, 343.1 və 346.3-cü maddələrində müəyyən edilmiş balla qiymətləndirilən xətalara törətməklə sürücülər tərəfindən bir il ərzində 20 və daha çox bal toplanmasına görə inzibati məsuliyyət müəyyən etmişdir. Təhlil edilən dispozişiyada sadalanan bu maddələrin hər biri ayrılıqda törədilməsi zamanı vura biləcəyi zərərli nəticələr baxımdan daha təhlükəli əməllər sayılır. Zənnimizcə, qanunverici İXM-in 327.7-ci maddəsi ilə onların il ərzində törədilməsinin daha ictimai təhlükəli modelini formalaşdırmışdır.

Ümumi hüquqi təhlil baxımından demək mümkündür ki, bu inzibati xətanın obyektiv tərəfi fəal hərəkətlərlə xarakterizə edilir. Subyekt - sürücüdür (xüsusidir). Bu inzibati xəta tərkibi subyektiv tərəfdən həm qəsdlə, həm də ehtiyatsızlıqla xarakterizə edilir.

Təhlil edilən inzibati xəta haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalara Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi baxır.

İXM-in 327.8-ci maddəsi ilə qanunverici tərəfindən həmin Məcəllənin 327.1 - 327.6, 328 və 330-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalara nəticəsində zərər çəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül bədən xəsarətinin yetirilməsinə görə inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir. Bu maddənin məzmununda nəzərdə tutulan zərərçəkmiş şəxs dedikdə, yol hərəkəti qaydalarının pozulması nəticəsində sağlamlığına zərər dəymiş şəxs başa düşülür. Nəzərə almaq lazımdır ki, təcrübi baxımdan inzibati xəta törətmiş sürücünün özü zərərçəkmiş şəxs ola bilməz. Belə ki, o, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs (təqsirkar olaraq) olacaqdır. Təqsirkarın özündən fərqli olaraq, onun idarə etdiyi nəqliyyat vasitəsində olan istənilən şəxs zərərçəkən ola bilər. Əgər yol-nəqliyyat hadisəsi ən azı iki hərəkət iştirakçısının qayda pozması və bir-birinə ziyan vurması formasında törədilsə, bu zaman şəxsin həm zərərçəkən, həm də barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs qismində olması mümkündür.

Təhlil edilən inzibati xəta nəticəsində aparılan icraat zamanı şəxsin sağlamlığına yüngül zərərin vurulması məhkəmə-tibbi ekspertiza yolu ilə müəyyən edilir. Bu zaman sağlamlığa dəymiş zərərin dərəcəsi Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 10 yanvar 2001-ci il tarixli 07 sayılı əmri ilə təsdiq edilmiş “Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə-tibbi ekspertizası” Qaydalarına müvafiq olaraq müəyyən edilir. Həmin Qaydaların III fəslində sağlamlığa yüngül zərər vurmanın əlamətləri təsbit edilmişdir. Xatırladaq ki, yol-nəqliyyat hadisəsi zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına az ağır və ya ağır zərər vurulması və ya onun ölməsi ilə nəticələndikdə, yol hərəkəti qaydalarını pozan sürücü inzibati məsuliyyətə deyil, cinayət məsuliyyətinə cəlb edilir.

İXM-in 327.8-ci maddəsində təsbit edilən inzibati xəta maddi tərkibli (zərərli nəticələrin baş verməsi tələb edilir). Bu baxımdan törədilən aidiyyəti əməlin bu maddə ilə rəsmiləşdirilməsi üçün zərərli nəticə ilə yol hərəkəti qaydalarının pozulması arasında səbəbli əlaqə olmalıdır.

İXM-in 327.8-ci maddəsində nəzərdə tutulan inzibati xətanın subyekt - sürücüdür.

Bu inzibati xətada sürücünün təqsiri ehtiyatsızlıq formasında nəzərdə tutulub. Əgər sürücü nəqliyyat vasitəsindən istifadə edərək zərərçəkmiş şəxsin sağlamlığına qəsdən yüngül zərər vurarsa, onun əməli inzibati məsuliyyətə deyil, CM-in 128-ci maddəsi ilə

cinayət məsuliyyətinə səbəb olacaqdır. O, nəqliyyat vasitəsindən istifadə edərək başqasının əmlakını qəsdən məhv etdikdə və ya zədələdikdə isə müvafiq tərkib əlamətləri olduqda CM-in 186-cı maddəsi üzrə cinayət məsuliyyətinə cəlb ediləcəkdir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, İXM-in 327.8-ci maddəsi ilə təsbit edilən inzibati xəyata görə rəsmiləşdirmə funksional vəzifələrini həyata keçirən polis əməkdaşları tərəfindən aparılır. Həmin maddə üzrə materiallara baxılması və aidiyyəti yekun qərarın qəbul edilməsi öz səlahiyyətləri daxilində rayon (şəhər) məhkəmələrinə həvalə olunub. Qeyd edilən həmin səlahiyyət aidiyyətlilik baxımdan öz əksini İXM-in 43-cü maddəsində tapmışdır.

Suala yekun olaraq qeyd edə bilərik ki, ölkə ərazisində daha çox rast gəlinən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə törədilən inzibati xətalara nəqliyyat vasitələrinin sürücülərinə xasdır. Həmin inzibati xətalara əsasən aşağıdakılar aid edilir:

- Nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması;
- Yolda müəyyən edilmiş hərəkət sürəti həddini aşma;
- Təhlükəsizlik kəmərlərindən, motodəbilqələrdən, işıq cihazlarından və səs siqnal-larından istifadə qaydalarının pozulması;
- Piyadaya yol verilməməsi;
- Keçid üstünlüyü hüququna malik olan nəqliyyat vasitələrinə yol verilməməsi və ya mütəşəkkil nəqliyyat dəstəsinə qoşularaq hərəkət edilməsi və s.

Sual 3. Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətalər və onların ümumi xarakteristikası

Cəmiyyətin hər bir üzvünün təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə dövlət tərəfindən zəruri sayılan təşkilati-hüquqi mexanizm formalaşdırılır. Həmin təşkilati-hüquqi mexanizmə daxil olan elementlər sırasında aidiyyəti normativ hüquqi aktların qəbul edilməsi, onların icrasının təşkili, habelə maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi xüsusilə qeyd olunmalıdır. Bu baxımdan ölkəmizin ərazisində 01 mart 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən İXM-in 338-ci maddəsi ilə qanunverici tərəfindən “Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması”na görə məsuliyyət müəyyən edilmişdir.

Qeyd edilən şəxslərin inzibati məsuliyyətinə dair qanunvericinin mövqeyinin tam mənimsənilməsi məqsədilə həmin maddənin xüsusi olaraq hüquqi baxımdan təhlil edilməsi zəruridir.

“İXM, maddə 338. Piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması”

338.1. Piyadalar tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına, yəni:

338.1.1. piyada svetoforunun və ya nizamlayıcının işarələrinə riayət edilməməsinə;

338.1.2. yolda yaxınlaşmaqda olan nəqliyyat vasitələrinin qarşısına qəflətən çıxılmasına;

338.1.3. qırmızı və ya göy sayrışan işıq və xüsusi səs signalı qoşulmuş nəqliyyat vasitəsi yaxınlaşan zaman hərəkət hissəsinin tərk edilməməsinə görə-
iyirmi manat məbləğində cərimə edilir.

338.2. Bu Məcəllənin 338.2-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, piyadalar tərəfindən yolun hərəkət hissəsinin, dəmiryol keçidinin müəyyən olunmayan yerdən keçilməsinə görə-
iyirmi manat məbləğində cərimə edilir.

338.2-1. Hərəkət sürətinin həddi 80 km/saat və daha artıq müəyyən edilmiş yolda piyadanın yolun hərəkət hissəsini “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə piyadaların yolu keçməsi üçün müəyyən edilmiş yerlərdən kənar keçməsinə görə -

qırx manat məbləğində cərimə edilir.

338.3. Sərnişinlər tərəfindən nəqliyyat vasitəsinə minmə və düşmə qaydalarının pozulmasına, təhlükəsizlik kəmərinin bağlanılmamasına, motodəbilqənin geyilməməsinə, nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atılmasına və ya sürücünün nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən yayındırılmasına görə-

otuz manat məbləğində cərimə edilir.

338.4. Velosipedçilər və moped idarə edən şəxslər tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına, yəni:

338.4.1. svetoforun və ya nizamlayıcının işarələrinə riayət edilməməsinə;

338.4.2. sərnişin və ya nəqliyyat vasitəsinin idarə edilməsinə maneə olan yükün daşınmasına;

338.4.3. yol nişanlarının və ya yolun hərəkət hissəsinin nişanlanması tələblərinin pozulmasına;

338.4.4. sükanı tutmadan və ya təhlükəsizlik dəbilqələrindən istifadə qaydalarını pozmaqla idarə edilməsinə;

338.4.5. nasaz velosipeddən istifadə etməyə;

338.4.6. piyadaların hərəkətinə maneə yaradılmasına;

338.4.7. keçid üstünlüyü hüququna malik olan nəqliyyat vasitələrinə yol

verilməməsinə görə-

qırx manat məbləğində cərimə edilir.

338.5. At arabalarını (kirşəni) idarə edən və mal-qara ötürən tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına, yəni:

338.5.1. mal-qaranın yolda nəzarətsiz qoyulmasına;

338.5.2. mal-qaranın asfalt və sement-beton örtüklü yollarla ötürülməsinə;

338.5.3. işıq əks etdirən qurğularla təchiz edilməmiş at arabalarının (kirşənin) sürülməsinə;

338.5.4. at arabalarını (kirşəni) idarə edərkən svetoforun və ya nizamlayıcının işarələrinə, yaxud yol nişanlarına və ya yol nişanlanması tələblərinə riayət edilməməsinə;

338.5.5. mal-qaranı və at arabasını (kirşəni) sutkanın qaranlıq vaxtı və ya məhdud görünmə şəraitində dəmir yollarından, yolların bu məqsəd üçün xüsusi olaraq ayrılmayan yerlərindən keçirilməsinə görə-

qırx manat məbləğində cərimə edilir.

338.6. Bu Məcəllənin 338.4 və 338.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalardan yol hərəkəti iştirakçıları tərəfindən alkoqol, narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə olunması nəticəsində sərxoş vəziyyətdə törədilməsinə görə-

yetmiş manat məbləğində cərimə edilir.

338.7. Bu Məcəllənin 338.4 - 338.6-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalardan nəticəsində zərər çəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül bədən xəsarətinin yetirilməsinə və ya zərər çəkmiş şəxsə maddi zərər vurulmasına görə-

səksən manatdan yüz manatadək məbləğdə cərimə edilir.

İXM-in 338-ci maddəsinin obyektı - yol hərəkəti qaydalarıdır. Sürücülər tərəfindən törədilən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə inzibati xətalardan hüquqi təhlilində yol hərəkəti qaydaları şərh edildiyindən, onun anlayışına yenidən toxunmaq təkrarlılıq sayılır. Odur ki, həmin maddəyə dair təhlillərdən istifadə edilməsi məqsədəuyğundur.

Təhlil edilən norma vasitəsilə piyadalar tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına görə inzibati məsuliyyət nəzərdə tutulduğundan “piyada” anlayışının məzmunu ilə tanış olmaq zəruridir.

“Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 36-cı bəndinə müvafiq olaraq, piyada nəqliyyat vasitələrindən kənarında yol hərəkətində iştirak edən və yolda hər hansı iş görməyən şəxsdir (mühərriksiz əlil arabalarında gedən, velosiped, moped və ya motosiklet aparan, kirşə, əl arabası, uşaq və ya əlil arabası aparan şəxslər də piyadaya bərabər tutulur).

Təhlilimiz çərçivəsində nəzərə almaq vacibdir ki, piyadalar da yol hərəkətinin iştirakçısıdır. Bu səbəbdən də yol hərəkətində iştirak zamanı müəyyən olunmuş qaydalara riayət etmək onların borcudur. Piyadaların yol hərəkətində iştirak zamanı vəzifələri “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 40-cı maddəsində müəyyən edilmişdir.

İXM-in 338-ci maddəsində nəzərdə tutulan (maddə daxilində müstəqil tərkiblər kimi) piyadalar tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması hallarını ayrılıqda nəzərdən keçirək.

Piyadalar tərəfindən piyada svetoforlarına və nizamlayıcının işarələrinə riayət edilməməsi (İXM, maddə 338.1). “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 40-cı maddəsinin I hissəsinin 5-ci bəndinə müvafiq olaraq, piyada hərəkətinin nizamlandığı yerlərdə nizamlayıcının və ya piyada svetoforunun, o olmadıqda isə nəqliyyat svetoforunun işarəsini əsas tutmalıdır. Həmin Qanunun 59-cu maddəsinin VI hissəsinə əsasən, svetoforun işığı piyada (velosiped) silueti şəklindədirsə, onun qüvvəsi yalnız piyadalara (velosipedçilərə)

şamil edilir. Bu zaman yaşıl işıq piyadaların (velosipedçilərin) hərəkətinə icazə verir, qırmızı işıq isə onların hərəkətini qadağan edir. Bu maddənin VII hissəsində isə deyilir ki, kor piyadalara yolun hərəkət hissəsini keçməyin mümkünlüyünü bildirmək üçün svetoforun işıq siqnallarına səs siqnalı da əlavə edilə bilər. Lakin heç də bütün svetoforlar piyada bölümü ilə təmin edilmiş və yalnız piyadalara şamil edilən bölməyə malik deyildir. Belə yerlərdə svetoforun işıqlarının siqnalı adi qaydada piyadalara da şamil edilir, yəni qırmızı və sarı işıq piyadaların hərəkətini qadağan edir, yaşıl işıq isə hərəkətə icazə verir. Bu zaman nəzərə almaq lazımdır ki, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 60-cı maddəsinin IV hissəsinə müvafiq olaraq, svetoforun sarı işığı yandıqda və ya nizamlayıcı qolunu yuxarı qaldırıqda yolun hərəkət hissəsində olan piyadalar keçidi boşaltmalı, bu mümkün olmadıqda isə nəqliyyat vasitələrinin əks istiqamətli hərəkətini ayıran xəttin üzərində dayanmalıdırlar. Həmin maddənin V hissəsinə müvafiq olaraq, nizamlayıcının siqnalları və göstərişləri svetoforun siqnallarına, yol nişanlarının və nişanlanma xətlərinin tələblərinə zidd olduqda belə, sürücülər və piyadalar bu siqnallara və göstərişlərə əməl etməlidirlər.

Qanunvericinin mövqeyinə görə piyadalar nizamlayıcının müvafiq siqnallarına riayət etməlidirlər. “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 58-ci maddəsinin II hissəsinə müvafiq olaraq, nizamlayıcının “Diqqət. Hərəkət dayandırılısın” siqnalı piyadalar da daxil olmaqla bütün hərəkət iştirakçılarının hərəkətini qadağan edir, lakin siqnal verilərkən yolayrıcında olan piyadalara hərəkəti davam etdirməyə icazə verir (onlar dərhal keçidi boşaltmalı, bu mümkün olmadıqda, qarşılıqlı hərəkət istiqamətlərini ayıran xəttin üzərində dayanmalıdırlar).

“Müəyyən istiqamət üzrə hərəkət” siqnalı nizamlayıcının sinə və arxa tərəfindən (onun qollarının istiqamətinə perpendikulyar hər iki istiqamətdə) gələn piyadaların hərəkətini qadağan edir, lakin sinə və arxa tərəfindən piyadalara yolun hərəkət hissəsini (onun qollarının istiqamətinə paralel hər iki istiqamətdə) keçməyə icazə verir.

“Sola dönmə” siqnalı nizamlayıcının arxa tərəfindən piyadalara hərəkət hissəsini keçməyə icazə verir. Bundan başqa, nizamlayıcı konkret piyadaya aid olan göstəriş də verə bilər.

Yuxarıda qeyd edilən qaydaların ziddinə olaraq piyadaların svetoforun və ya nizamlayıcının göstərişinə riayət etməməsi İXM-in 338.1-ci maddəsi üzrə məsuliyyətə səbəb olacaqdır.

Piyadanın yolda yaxınlaşmaqda olan nəqliyyat vasitəsinin qarşısına qəflətən çıxması (İXM, maddə 338.1.2). “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 40-cı maddəsinin I hissəsinin 8-ci bəndinə müvafiq olaraq, piyada dayanmış nəqliyyat vasitəsinin və ya görmə sahəsini məhdudlaşdıran başqa maneənin arxasından yolun hərəkət hissəsinə çıxmazdan əvvəl yaxınlaşan nəqliyyat vasitəsinin olmadığını yəqin etməlidir. Həmin maddənin I hissəsinin 10-cu bəndində isə deyilir ki, piyada sutkanın qaranlıq vaxtı yolun işıqlanmayan hissələrində yalnız görünüş dairəsində nəqliyyat vasitəsi olmadıqda yolu keçməlidir. Adı çəkilən maddənin II hissəsinə əsasən, piyada nizamlanmayan piyada keçidlərində yolun hərəkət hissəsinə yalnız yaxınlaşmaqda olan nəqliyyat vasitələrindənk məsafəni, onların sürətini qiymətləndirdikdən və yolu keçməyin onlar üçün təhlükəsiz olacağını yəqin etdikdən sonra çıxma bilər.

Göstərilən tələblərə riayət etmədən, yaxınlaşan nəqliyyat vasitəsinin qarşısına qəflətən çıxılması İXM-in 338.1.2-ci maddəsi üzrə məsuliyyətə səbəb olacaqdır. Qəflətən çıxma o zaman olur ki, nəqliyyat vasitəsinin sürücüsü piyadanın onun qarşısına çıxması səbəbindən hərəkət sürətini və ya hərəkət istiqamətini qəflətən dəyişir. Lakin nəqliyyat vasitəsi nizamlayıcının və ya svetoforun siqnalına məhəl qoymadan hərəkət edərsə, onun

qarşısına çıxan piyada bu maddəyə görə məsuliyyətə cəlb edilə bilməz.

Əlavə olaraq qeyd etməliyik ki, ölkəmizin ərazisində piyadaların yolda yaxınlaşmaqda olan nəqliyyat vasitəsinin qarşısına qəflətən çıxmaları nəticəsində xəsarət almaları, yaxud ölümlə nəticələnən hadisələrin neytrallaşdırılması məqsədilə (təhlükəsizlik tədbirləri qismində) yerüstü və yeraltı yol qovşaqları tikilib, istifadələrə verilir. Təəssüflər olsun ki, həmin yol infrastrukturunun olduğu bir sıra ünvanlarda piyadaların yolda yaxınlaşmaqda olan nəqliyyat vasitəsinin qarşısına qəflətən çıxma faktlarına hələ də rast gəlinir. Bu kimi arzuolunmaz halların aradan qaldırılması məqsədilə İXM-in 327-ci maddəsinin qeyd hissəsinin 8-ci bəndi olaraq qanunverici tərəfindən müəyyən edildi ki, “Bu Məcəllənin 327.8-ci maddəsində nəzərdə tutulan əməl hərəkət sürətinin həddi 110 km/saat və daha artıq müəyyən edilmiş yolda piyadanın yolun hərəkət hissəsini “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə piyadaların yolu keçməsi üçün müəyyən edilmiş yerlərdən kənar keçməsi nəticəsində törədilibsə, həmin hallara bu Məcəllənin 327.8-ci maddəsinin qüvvəsi şamil edilmir”.

Piyadanın qırmızı və ya göy sayrışan işıq və xüsusi səs signalı qoşulmuş nəqliyyat vasitəsi yaxınlaşan zaman hərəkət hissəsini tərk etməməsi (İXM, maddə 338.1.3). “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 40-cı maddəsinin I hissəsinin 7-ci bəndinə əsasən, piyada qırmızı və ya göy sayrışan işıq və xüsusi səs signalı qoşulmuş nəqliyyat vasitəsi yaxınlaşdıqda, yolun hərəkət hissəsini keçməməlidir (hərəkət hissəsində olanlar isə bu nəqliyyat vasitələrinə yol verməli və hərəkət hissəsini dərhal boşaltmalıdırlar). Əgər belə nəqliyyat vasitəsinin keçməsi üçün heç bir maneə yoxdursa, piyada olduğu yerdə dayanmaqla da ona yol verə bilər. Nəzərə almaq lazımdır ki, piyadalar svetoforun və nizamlayıcının signalından asılı olmayaraq üstün keçid hüququ olan belə nəqliyyat vasitəsinə (operativ nəqliyyat vasitəsinə) yol verməyə borcludurlar.

Operativ nəqliyyat vasitəsinin anlayışı yuxarıda adı çəkilən Qanunun 1-ci maddəsinin 20-ci bəndində verilmişdir: “operativ nəqliyyat vasitələri” - yangından müəhəfizə, polis, təcili tibbi yardım, qəza-xilasetmə bölmələrinin, hərbi avtomobil müfəttişliyinin funksional tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi, pul mədaxilinin inkassasiyası və qiymətli yüklərin daşınması, Azərbaycan Respublikasının ali vəzifəli şəxslərinin müəhəfizəsi vəzifələrinin icrası üçün nəzərdə tutulan, Milli operatora məxsus olan və poçtun daşınmasında istifadə edilən, üstündə xüsusi qrafikalı rəngli sxemlər, yazılar və tanınma nişanları olan, xüsusi işıq və səs signalları ilə təchiz edilmiş avtomobillərdir.

Həmin nəqliyyat vasitələrinə yalnız müvafiq işıq və səs signalı qoşulmuş olduqda yol verilməlidir. Piyadanın həmin nəqliyyat vasitəsi yaxınlaşarkən ona mane ola biləcək hərəkətlər etməsi - yolu keçməsi, keçidi boşaltmaması İXM-in 338.1.3-cü maddəsi üzrə məsuliyyətə səbəb olacaqdır.

Piyadaları İXM-in 338.1.3-cü maddəsi üzrə məsuliyyətə cəlb edərkən nəzərə almaq lazımdır ki, inzibati məsuliyyətə 16 yaşına çatmış və anlaqlı fiziki şəxslər cəlb edilə bilər.

Piyadalar tərəfindən yolun hərəkət hissəsinin, dəmiryol keçidinin müəyyən olunmayan yerdən keçilməsi (İXM 338.2). “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 40-cı maddəsinin I hissəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq, piyada dəmiryolunu, avtomobil yolunun hərəkət hissəsini, küçələri piyada keçidləri ilə, o cümlədən yeraltı və yerüstü keçidlərlə, bunlar olmadıqda isə yolayrıcılarında səki xətti və ya yol çiyi xətləri boyunca keçməlidir. Həmin maddənin I hissəsinin 9-cu bəndində isə deyilir ki, piyada görünmə zonasında keçid və ya yolayrıcı olmadıqda, ayırıcı zolaq olmayan və sədd çəkilməyən, hər iki tərəfdən yaxşı görünən sahələrdə hərəkət hissəsinin kənarına nisbətən yolu düzbucaq altında keçməlidir. Deməli, piyada yolun hərəkət hissəsini piyada keçidi və yolayrıcı ilə, piyada keçidi və yolayrıcı olmayan yerlərdə isə ayırıcı zolaq və sədd

olmayan, hər iki tərəfdən yaxşı görünən (yəni piyadaya münasibətdə həm sağdan, həm də soldan yaxınlaşan sürücülərin piyadanı yaxşı görə biləcəyi) yerdə keçməlidir. Bu zaman yolun hərəkət hissəsini keçmənin digər qaydalarına da riayət edilməlidir.

Nəzərə alınmalıdır ki, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 37-ci maddəsinin II hissəsinin 14-cü bəndindən aydın olur ki, kor piyada müvafiq signal (signal ağ əsanın qaldırılmasıdır) verməklə küçəni istənilən yerdən keçə bilər.

Təhlil edilən normanın təsirində piyada keçidi dedikdə, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 10-cu bəndinə müvafiq olaraq, yolun hərəkət hissəsində piyadaların yolu keçməsi üçün nəzərdə tutulan sahə, yaxud mühəndis qurğusu nəzərdə tutulur. Piyada keçidləri müvafiq yol nişanları (5.16.1, 5.16.2, 5.17.1, 5.17.2, 5.17.3, 5.17.4) və nişanlanma xətləri (1.14.1, 1.14.2, 1.14.3) ilə işarələnməlidir.

Ölkəmizin aidiyyəti normativ hüquqi aktlarında dəmiryol keçidlərinin piyadalar tərəfindən keçilməsinin xüsusi qaydaları müəyyən edilməyib. Lakin əksər yerlərdə dəmiryol xətlərini keçmək üçün yerüstü piyada keçidləri olur. Belə yerdə dəmiryol keçidini piyada keçidi ilə deyil, başqa yerdən keçmə İXM-in təhlil edilən maddəsi üzrə məsuliyyətə səbəb olacaqdır. Bundan başqa xüsusi piyada keçidi olmayan yerlərdə dəmiryol keçidini keçərkən piyadalar da “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 44-cü maddənin tələblərinə (yalnız nəqliyyat vasitələrinə aid tələblərdən başqa) riayət etməlidirlər.

Sərnişinlər tərəfindən nəqliyyat vasitəsinə minmə və düşmə qaydalarının pozulması, təhlükəsizlik kəmərinin bağlanılmaması, motodəbilqənin geyilməməsi, nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atılması və ya sürücünün nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən yayındırılması (İXM, maddə 338.3). İXM-in 338.3-cü maddəsi ilə sərnişinin yol verdiyi xətərlərə görə inzibati məsuliyyət müəyyən etmişdir. “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 35-ci bəndinə əsasən, sərnişin - nəqliyyat vasitəsində hərəkətdə olan, lakin onun idarə edilməsinə aidiyyəti olmayan şəxsdir.

Sərnişinlərin vəzifələri adı çəkilən Qanunun 41-ci maddəsi ilə aşağıdakı kimi müəyyən edilmişdir:

- nəqliyyat vasitəsinə yalnız xüsusi minik meydançasından, belə meydança olmadıqda isə, səkidən və ya yolun çiyini tərəfdən yalnız nəqliyyat vasitəsi tam dayanıqdan sonra minib-düşməlidir (sərnişinlərin səki və ya yolun çiyini tərəfdən minib-düşməsi mümkün olmayan halda, onlar yolun hərəkət hissəsindən o şərtlə minib-düşə bilər ki, bu, təhlükəli olmasın və hərəkətin digər iştirakçıları üçün maneə yaratmasın);

- hərəkət vaxtı sürücünün diqqətini nəqliyyat vasitəsinə idarə etməkdən yayındırmamalıdır;

- təhlükəsizlik kəməri olan avtomobildə gedərkən kəməri bağlamalı, motosiklətdə isə motodəbilqə geyinməlidir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, istinad edilən Qanunun 37-ci maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndinə əsasən, 12 yaşınadək uşaqların, hamilə qadınların, sürücülüyü öyrənən şəxs nəqliyyat vasitəsinə idarə edərkən onu öyrədənin, yaşayış məntəqələrində isə bunlardan başqa, operativ nəqliyyat vasitəsi sərnişinlərinin konstruksiyasında nəzərdə tutulmuş təhlükəsizlik kəmərləri ilə təchiz edilmiş avtomobildə hərəkət edərkən kəməri bağlamamasına yol verilir.

Normanın hərtərəfli təhlili baxımdan “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 56-cı maddəsinin X hissəsi ilə sərnişinlərə qadağan edilən aşağıdakı davranışların da qeyd edilməsi zəruridir:

- hərəkət vaxtı ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitələrinə minmək, düşmək, onun qapılarını açıq saxlamaq və ya güclə açmaq;
- hərəkət vaxtı tramvayların, trolleybusların, avtobusların və ya digər nəqliyyat

vasitələrinin pillələrində dayanmaq və ya yük avtomobilinin banında ayaq üstə durmaq;

- nəqliyyat vasitəsi dayandıqda və ya durduqda, heç bir təhlükənin olmadığını yəqin etmədən onun qapılarını açmaq;
- sürücünü nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən yayındırmaq;
- nəqliyyat vasitəsindən çıxdıqdan sonra səbəb olmadan yolun hərəkət hissəsində ləngimək;
- nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atmaq.

Nəqliyyat vasitəsindən bayıra hər hansı əşya atmanın məzmunu sürücülərin törətdiyi analoji hərəkətin məzmunu ilə eynidir.

Sürücünü nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən yayındırma dedikdə, onun diqqətini yayındıran söhbətə cəlb edilməsi (epizodik ünsiyyət halları istisna olmaqla), ona müəyyən əşyaların verilməsi, fotoşəkillərin, videogörüntülərin və s. göstərilməsi, müxtəlif fiziki təsirlərin edilməsi (itələmə, əlini və ya ayağını tutma, vurma, gözünü tutma və s.), sürücünün görmə sahəsinin məhdudlaşdırılması və s. başa düşülə bilər.

İXM-in 338.4-cü maddəsi velosipedçi və moped idarə edən şəxs tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutmuşdur. “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 27-ci bəndinə əsasən, moped - iş həcmi 50 sm^3 -dən çox olmayan mühərriklə hərəkətə gətirilən və maksimum konstruksiya sürəti saatda 50 kilometrədən yüksək olmayan iki və ya üç təkərli nəqliyyat vasitəsidir (asma mühərrikli velosipedlər və oxşar xüsusiyyətli digər nəqliyyat vasitələri də mopedlərə bərabər tutulur). Həmin maddənin 28-ci bəndinə müvafiq olaraq, velosiped əlil arabaları istisna olmaqla, idarə edən şəxsin əzələ enerjisi ilə, xüsusən pedalların və ya dəstəklərin köməyi ilə hərəkətə gətirilən hər hansı nəqliyyat vasitəsidir. Bu maddənin 37-ci bəndi isə velosipedçinin anlayışını müəyyən etmişdir: velosipedçi əlil arabaları istisna olmaqla, velosipedi idarə edən şəxsdir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, adı çəkilən Qanunun 1-ci maddəsinin 18-ci və 27-ci bəndlərinin təhlilindən aydın olur ki, moped mexaniki nəqliyyat vasitəsi hesab edilmir.

Velosiped və moped də nəqliyyat vasitəsi hesab edildiyindən, onları idarə edən şəxslər yol hərəkətinin onlara aid qaydalarına riayət etməlidirlər. “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 38-ci maddəsinə əsasən, mühərriksiz velosipedi idarə edən şəxs xüsusi velosiped zolaqları ilə, bunlar olmadıqda isə yolun, küçənin hərəkət hissəsinin kənarı və ya yol çiyinləri ilə hərəkət etməli və bunun üçün texniki cəhətdən saz və lazımınca təchiz olunmuş velosipeddən istifadə etməlidir, velosipedi idarə etməyə mane olan yük və ya sərnişin daşımamalıdır.

Qeyd edək ki, İXM-in təhlil edilən maddəsində nəzərdə tutulan velosipedçi dedikdə, velosipedi idarə edən istənilən şəxs deyil, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 33-cü maddəsində nəzərdə tutulan tələblərə cavab verən şəxs başa düşülür. Həmin normanın II hissəsinin 1-ci və 2-ci bəndlərinə əsasən, velosipedi və ya arabanı idarə etmə hüququ 14 yaşdan, asma mühərrikli velosipedi və mopedi idarə etmə hüququ 16 yaşdan yaranır (bu nəqliyyat vasitələrini idarə etmə hüququnu təsdiqləyəcək hər hansı bir sənəd nəzərdə tutulmayıb). Odur ki, bu yaşa çatmayan şəxslər həmin nəqliyyat vasitələrini (velosipedi və mopedi) yol hərəkəti qaydalarının şamil edildiyi yerlərdə idarə edə bilməzlər (kiçik yaşlı uşaqların həyətlərdə, bağçalarda, parklarda, attraksionların ərazisində və başqa bu kimi yerlərdə velosiped sürməsi yol hərəkəti qaydaları ilə tənzimlənmişdir). Bu səbəbdən də göstərilən yaşa çatan şəxslərin həmin nəqliyyat vasitələrini yollarda (küçələrdə, prospektlərdə və s.) idarə etməsinin qarşısı dərhal alınmalıdır. Xatırladaq ki, velosiped və moped idarə etmək yaşına çatmayan şəxslər inzibati məsuliyyətə cəlb etmə yaşına (16 yaşa) çatmadığı üçün inzibati məsuliyyətə cəlb edilmir.

Qeyd edilməsi növbəti vacib fikirlərdən biri də budur ki, “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 43-cü maddəsinin II hissəsinin 1-ci bəndinə əsasən, avtomagistrallarda və “Avtomobillər üçün yol” (5.3) nişanı ilə işarələnmiş yollarda velosipedlərin, mopedlərin, texniki xarakteristikasına və ya vəziyyətinə görə, sürəti saatda 50 kilometrədən az olan digər nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti qadağandır. Adı çəkilən Qanunun 46-cı maddəsi isə müəyyən edir ki, velosipedlər və mopedlər yalnız yolun sağ kənar zolağında, yol nişanlarının və yolların hərəkət hissələrinin nişanlanmasının tələblərinə riayət etməklə, mümkün qədər sağ tərəfdə bir cərgə ilə hərəkət etməlidirlər. Piyadalar üçün maneə yaratmamaq şərti ilə velosipedlərin yol çiyini ilə hərəkətinə icazə verilir. Velosiped dəstələri yolun hərəkət hissəsi ilə getdikləri vaxt hərəsi 10 velosipedçidən çox olmayan qruplardan ibarət olmalıdırlar. Nəqliyyat vasitələrinin ötməsini asanlaşdırmaq üçün dəstələrin arasındakı məsafə 80-100 metr olmalıdır.

Velosiped və moped sürücülərinə aşağıdakılar qadağandır:

- sükani tutmadan və ya təhlükəsizlik dəbilqələrindən istifadə qaydalarını pozmaqla hərəkət etmək;
- velosipedin və mopedin uzununu və ya eni üzrə qabaritlərindən 0,5 metrədən artıq kənara çıxan və ya velosipedi, mopedi idarə etməyə maneə olan yük aparmaq;
- velosiped yolu olduğu halda, onun yanındakı yolla hərəkət etmək;
- tramvay hərəkəti olan yollarda və həmin istiqamətdə hərəkət üçün birdən artıq zolağı olan yollarda sola və ya geriye dönmək;
- sənişin daşımaq;
- nasaz, müəyyən olunmuş qaydada təchiz edilməyən velosipeddən istifadə etmək;
- velosiped və ya mopedlə birgə istismar üçün nəzərdə tutulan qoşqunun yedəyə alınması istisna olmaqla, velosipedləri və mopedləri, eləcə də velosipedlərlə və mopedlərlə yedəyə almaq.

Yolayırıcıdan kənarında yolun velosiped yolu ilə nizamlanmayan kəsişməsində velosiped və moped sürücüləri bu yolla hərəkət edən nəqliyyat vasitələrinə yol verməlidirlər. Nəzərə almaq lazımdır ki, 16 yaşına çatmamış velosipedçi İXM-in 338.4-cü maddəsi üzrə məsuliyyətə cəlb edilə bilməz.

İXM-in 338.5-ci maddəsində at arabalarını (kirşəni) idarə edən şəxslər (yeri gəlmişkən, qanunvericilikdə yalnız “at arabası” ifadəsi işlədilir ki, bu da düzgün deyildir: məlumdur ki, qoşqu kimi digər işçi heyvanlardan da, hətta itlərdən də istifadə oluna bilər) və mal-qara ötürənlər tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur. “Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 1-ci maddəsinin 38-ci bəndinə əsasən, mal-qara ötürən dedikdə, mal-qaranı, yük və ya minik heyvanlarını yoldan keçirən şəxs başa düşülür. Adı çəkilən Qanunun 1-ci maddəsinin 17-ci və 34-cü bəndlərinin təhlilindən aydın olur ki, at arabası (kirşə) də nəqliyyat vasitəsi hesab edilir, onu idarə edən şəxs isə sürücüyə bərabər tutulur. Nəzərə almaq lazımdır ki, istinad edilən Qanunun 33-cü maddəsinin II hissəsinə əsasən, at arabasını idarə etmə hüququ 14 yaşdan yaranır (bunu təsdiq edən xüsusi sənəd verilmir). Lakin fiziki şəxslərin inzibati məsuliyyətinin 16 yaşdan yaranması şərti yenə də nəzərə alınmalıdır.

“Yol hərəkəti haqqında” Qanunun 47-ci maddəsinə müvafiq olaraq, at arabalarının (kirşələrin), yük və minik heyvanlarının yalnız yolun sağ kənar zolağından mümkün qədər sağ tərəfdə bir cərgədə hərəkətinə icazə verilir. Piyadalar üçün maneə yaratmamaq şərti ilə onların yol çiyini ilə də hərəkət etmələri mümkündür. Yola bitişik ərazidən və ya ikinci dərəcəli yoldan çıxan zaman görünmə məhdud olan yerdə at arabasının (kirşənin) sürücüsü heyvanı cilovundan tutaraq əsas yola çıxarmalıdır.

Yollarda ötməni asanlaşdırmaq üçün yük və minik heyvanları sürülərə, at arabaları

(kirşələr) isə sayı 5-dən çox olmayan dəstələrə bölünməlidir. Bu dəstə və sürülər arasındakı məsafə ən azı 80-100 metr olmalıdır.

Mal-qaranı yolda sutkanın işıqlı vaxtı və nəzarət etməklə ötürmək lazımdır. Mal-qara ötürənlər mal-qaranı yolun mümkün qədər sağ kənarı ilə ötürməlidirlər. Mal-qara dəmiryol xətlərinin və yolun hərəkət hissəsinin üstündən keçirildikdə, sürü mal-qaranı ötürənlərin sayı nəzərə alınmaqla elə sayda dəstələrə bölünməlidir ki, mal-qaranın təhlükəsiz keçirilməsini təmin etmək mümkün olsun.

At arabası nəqliyyatının (kirşənin) sürücüsünə, yük və minik heyvanlarını sürənlərə, mal-qaranı ötürənlərə aşağıdakılar qadağandır:

1) mal-qaranı yolda nəzarətsiz qoymaq;

2) mal-qaranı dəmiryol xətlərinin və yolların üstündən xüsusi olaraq bu məqsəd üçün ayrılmış yerlərdən kənarında, habelə sutkanın qaranlıq vaxtında və məhdud görünmə şəraitində keçirmək (müxtəlif səviyyələrdə mal-qaranı ötürmə yerlərindən başqa);

3) mal-qaranı asfalt və sement-beton örtüklü yollarla ötürmək.

At arabaları (kirşələr) işığı əks etdirən qurğu ilə, sutkanın qaranlıq vaxtı isə, həm də fənərlərlə təchiz olunmalıdırlar.

At arabalarını (kirşəni) idarə edən və mal-qara ötürən şəxs yol nişanlarının, yolda tətbiq edilmiş nişanlanma xətlərinin, habelə svetoforun və nizamlayıcının onlara aid siqnallarının göstərişlərinə də riayət etməyə borcludurlar.

Şərh edilən norma ilə bağlı aktual olan bir problemi qeyd etmək zəruridir. Ölkəmizin yollarında nəqliyyat vasitəsinin mal-qaranı vurmaı və ya mal-qaranın yolda olması səbəbindən tez-tez yol-nəqliyyat hadisələri, bir sıra hallarda hətta insanların ölümünə səbəb olan hadisələr baş verir. Belə hallarda bəzən mal-qara sahibləri (mal-qaranı ötürən şəxslər) heç bir əsas olmadan sürücüləri təqsirli bilərək onlardan müəyyən kompensasiya da (ölmüş heyvanın əvəzi olaraq) alırlar. Hesab edirik ki, bu istiqamətdə ciddi işlər görülməli, sürətli yolların (respublika, avtomagistral və s.) yaxınlığında olan yaşayış məntəqələrinin sakinlərinə mal-qaranın yolda nəzarətsiz buraxılmasına görə məsuliyyətləri haqqında məlumat verilməlidir.

İXM-in 338.5-ci maddəsi ilə inzibati məsuliyyətə 16 yaşına çatmış, anlaqlı, fiziki şəxslər (at arabasını (kirşəni) idarə edən, mal-qaranı ötürən, habelə mal-qaranın yolda nəzarətsiz qalması mövcud olduqda ona nəzarət etməli olan şəxs - onun sahibi, yaxud naxırçı, çoban) cəlb ediləcəkdir.

İXM-in 338.6-cı maddəsində velosipedçinin, moped idarə edən şəxsin, at arabasını (kirşəni) idarə edən şəxsin və mal-qara ötürən şəxsin yol hərəkəti qaydalarını pozmasının tövsifedici əlaməti kimi İXM-in 338.4-cü və 338.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalərin alkoqol, narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və ya güclü təsir göstərən digər maddələrin istifadə edilməsindən sərxoş vəziyyətdə törədilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Nəzərə almaq lazımdır ki, velosipedçi, moped idarə edən şəxs və at arabasını (kirşəni) idarə edən şəxs sürücü hesab olunur. Bu baxımdan onların barəsində sərxoşluğun müəyyən edilməsinin bütün üsulları, habelə İXM-in 96-cı maddəsinin tələbləri rəhbər tutulmaqla, nəqliyyat vasitələrini idarə etməkdən kənarlaşdırma, eləcə də müvafiq əsaslar olduqda nəqliyyat vasitəsinə DYP-nin mühafizə olunan duracağına göndərmə tətbiq oluna bilər. Göstərilən şəxslər sərxoşluğun yoxlanılması üçün müəyinədən boyun qaçırdıqda onların ümumi əsaslarla İXM-in 343-cü maddəsi ilə məsuliyyətə cəlb edilməsi də mümkündür (lakin bu halda onlara cərimə balının tətbiqi mümkün deyildir).

İXM-in 338.7-ci maddəsində velosipedçi, moped idarə edən şəxs, at arabasını (kirşəni) idarə edən şəxs, habelə mal-qara ötürən şəxs tərəfindən yol hərəkəti qaydalarını pozmanın xüsusilə tövsifedici əlamətləri (xüsusilə ağırlaşdırıcı halları) kimi İXM-in

338.4 - 338.6-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş xətalər nəticəsində zərər çəkmiş şəxsin sağlamlığına yüngül bədən xəsarətinin yetirilməsi və ya zərər çəkmiş şəxsə maddi zərər vurulması ilə nəticələnməsi göstərilmişdir. Bu nəticələrdən biri və ya hər ikisi mövcud olduqda şəxs İXM-in 338.7-ci maddəsi üzrə məsuliyyətə cəlb ediləcəkdir.

Sağlamlığa yüngül zərər vurmanın və zərərçəkmiş şəxsə maddi zərər vurmanın məzmunu İXM-in 327.8-ci maddəsində verilən anlayış ilə eynidir. Baş verən zərərli nəticə ilə törədilən xəta arasında səbəbli əlaqənin mövcud olması şərtidir.

İXM-in 338.1 – 338.6-cı maddələri ilə təsbit edilən inzibati xətalər haqqında işlərə “Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 fevral 2016-cı il tarixli Fərmanının 5.1-ci bəndinə əsasən Daxili İşlər Nazirliyi, həmin məcəllənin 338.7-ci maddəsi ilə təsbit edilən inzibati xətalər haqqında işlərə isə İXM-in 43-cü maddəsinə əsasən rayon (şəhər) məhkəmələri baxır.

Nəticə

Mühazirəmizi yekunlaşdıraraq qeyd etmək istərdik ki, bu günkü mühazirəmiz vasitəsilə sizlərə yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalərin təsnifatı, növləri və onların ümumi xarakteristikası, nəqliyyat vasitələrinin sürücüləri tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətalər və onların ümumi xarakteristikası, eləcə də piyadalar və yol hərəkətinin başqa iştirakçıları tərəfindən yol hərəkəti qaydalarının pozulması ilə bağlı inzibati xətalər və onların ümumi xarakteristikası haqqında məlumatlar təqdim edildi.

Həmin məlumatlar daxilində milli hüquqi tənzimləmə mexanizmi izah edilərkən, aidiyyəti beynəlxalq təcrübəyə istinadlar edildi. Hüquqşünaslıq üçün əhəmiyyətli sayılan əməlin hüquqi qiymətləndirilməsi prosesində hüquq normalarının rəqabətinə diqqət yetirildi. Məqsəd gələcək hüquq tətbiqetmə zamanı qəbul edəcəyiniz qərarların mübahisələndirilməsi zamanı (prokuror və ya hakim tərəfindən), onun ləğv edilməsinə əsas verə biləcək yanlışlıqların indidən sizlərə öyrədilməsi və xüsusi olaraq müəllif mövqeyinin çatdırılmasıdır.

Nəzərə almağınız vacibdir ki, təqdim edilən məlumatlar gələcək peşə fəaliyyətinizin həyata keçirilməsi üçün zəruridir. Qeyd edildiyi kimi, 01 aprel 2016-cı il tarixdən qüvvəyə minən yeni İnzibati Xətalər Məcəlləsi ilə qanunverici yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalərin dairəsini genişləndirmişdir. Bunun kökündə kifayət qədər obyektiv və subyektiv səbəblərin olması diqqətinizə çatdırıldı.

Ölkəmizin inzibati xətalər qanunvericiliyi əsasında sizlərə təqdim edilən həmin məlumatlar həm nəzəri, həm də təcrübi cəhətdən faydalıdır. Belə ki, sizlərin fəaliyyətində sahəvi qanun kimi rəhbər tutulacaq “Polis haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 4-cü maddəsinə görə polisin fəaliyyətinin əsas 3 istiqamətindən biri “yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmin edilməsi”dir.

Hesab edirik ki, mühazirə vasitəsilə sizlərə verilən məlumatlar nəinki xidməti fəaliyyətinizdə, həm də məişət həyatınızda öznüzün və digər şəxslərin də təhlükəsizliyinizin təmin edilməsində faydalı olacaqdır.